

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 361

Agrobiznes 2014

Rozwój agrobiznesu

**w okresie 10 lat przynależności Polski
do Unii Europejskiej**

Redaktorzy naukowci

Anna Olszańska

Joanna Szymańska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-462-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Halina Bartkiewicz , Czynniki wpływające na decyzje o obrocie ziemią rolniczą na przykładzie województwa lubuskiego.....	11
Katarzyna Boratyńska , Mechanizm bankructwa wybranego przedsiębiorstwa spożywczego	20
Katarzyna Domańska, Anna Nowak , Konkurencyjność polskiego rolnictwa na rynku Unii Europejskiej	29
Ludosław Drelichowski, Grzegorz Oszućik , Niektóre uwarunkowania rozwoju agrobiznesu w okresie po akcesji Polski do Unii Europejskiej	38
Maciej Dzikuć , Znaczenie wykorzystania współspalania biomasy w produkcji energii elektrycznej w Polsce	48
Maria Golinowska , Tendencje do zmian w nakładach na chemiczną ochronę rolnictwa w Polsce po roku 2004	57
Michał Jasiulewicz , Potencjał agrobiomasy lokalnej podstawą rozwoju biogazowni na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	66
Elżbieta Kacperska , Konkurencyjność polskich artykułów rolnospożywczych na rynku Unii Europejskiej w latach 2004-2012.....	78
Halina Kałuża, Agnieszka Ginter , Innowacje w gospodarstwach rolniczych młodych rolników.....	89
Agnieszka Komor , Zmiany w rozmieszczeniu i specjalizacji regionalnej przemysłu spożywczego w układzie wojewódzkim	99
Jolanta Kondratowicz-Pozorska , Wsparcie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2004-2013 i w perspektywie 2014-2020.....	108
Jerzy Kopiński , Trendy zmian głównych kierunków produkcji zwierzęcej w Polsce w okresie członkostwa w UE	117
Jakub Kraciuk , Znaczenie produktów rolnospożywczych w polsko-niemieckiej wymianie handlowej	130
Barbara Kutkowska , Rolnictwo dolnośląskie 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej	139
Robert Mroczek, Mirosława Tereszczuk , Zmiany w polskim przemyśle mięsnym po przystąpieniu do Unii Europejskiej.....	152
Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec , Innowacyjność w zakresie gospodarowania ziemią rolniczą w regionach rozdrobnionych agrarnie.....	162
Grażyna Niewęglowska , Gospodarstwa ekologiczne – szansą czy zagrożeniem dla polskiego rolnictwa?	169

Mirosława Marzena Nowak , Spółdzielczość mleczarska w okresie przynależności Polski do UE	177
Łukasz Popławski , Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w opinii mieszkańców gminy Słupia Jędrzejowska	186
Henryk Runowski , Kształtowanie się dochodów gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	195
Małgorzata Rutkowska-Podolowska , Zielone światło dla zysku – inwestycje ekologiczne	206
Adam Sadowski , Zmiany agrarne w polskim rolnictwie jako efekt przekształceń systemowych	215
Grzegorz Ślusarz, Marek Cierpiał-Wolan , Przeobrażenia strukturalne w rolnictwie Podkarpacia w dekadzie pełnego członkostwa Polski w UE	226
Iwona Szczepaniak , Strategie konkurencji stosowane przez polskich producentów żywności na rynku Unii Europejskiej	238
Elżbieta Jadwiga Szymańska , Zmiany strukturalne na rynku wieprzowiny w Polsce po integracji z Unią Europejską	249
Izabela Wielewska , Zainteresowanie upowszechnieniem inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii w agrobiznesie	260
Aldona Zawajska , Zjawisko zagrabiania ziemi w kontekście praw własności	269
Dariusz Żmija , Innowacyjność przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce	281
Maria Zuba-Ciszewska, Jan Zuba , Wpływ struktury i cen sprzedanych produktów mleczarskich na efektywność sprzedaży wybranej spółdzielni mleczarskiej w różnych okresach	290

Summaries

Halina Bartkiewicz , Factors influencing decisions on trading agricultural land on the example of the Lubuskie Voivodeship	19
Katarzyna Boratyńska , Mechanism of bankruptcy of selected food industry company	28
Katarzyna Domańska, Anna Nowak , Competitiveness of Polish agriculture on the European Union market	37
Ludosław Drelichowski, Grzegorz Oszućik , Some conditions for the development of agribusiness in the period after the Polish accession to the European Union	46
Maciej Dzikuć , The importance of biomass co-firing in electricity production in Poland	56
Maria Golinowska , Trends in changes of expenditure on chemical plant protection in Poland after 2004	65
Michał Jasiulewicz , Local agri-biomass potential as a basis of the biogas plants development on the example of West Pomeranian Voivodeship	76
Elżbieta Kacperska , Competitiveness of Polish agro-food products on the EU market in the years 2004-2012	88

Halina Kaluża, Agnieszka Ginter , Innovations in agricultural farms of young farmers	98
Agnieszka Komor , Changes in arrangement and regional specialization of food industry in voivodeship system	107
Jolanta Kondratowicz-Pozorska , Support for ecological farms in Poland in 2004-2013 and in the perspective of 2014-2020	116
Jerzy Kopiński , Trends of changes of the main kinds of animal production in Poland in the period of its membership in the UE	128
Jakub Kraciuk , The role of agri-food products in the German-Polish trade..	138
Barbara Kutkowska , Lower Silesian agriculture after 10 years since the accession to the European Union	151
Robert Mroczek, Mirosława Tereszczuk , Changes in the Polish meat industry after the accession to the European Union	160
Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec , Innovativeness in management of agricultural land in regions with agrarian fragmentation	168
Grażyna Niewęglowska , Organic farms – an opportunity or a threat for Polish agriculture?	176
Mirosława Marzena Nowak , Dairy cooperatives during the Polish membership in the EU	185
Łukasz Popławski , Directions of multifunctional development of rural areas in the opinion of inhabitants of Słupia Jędrzejowska commune	194
Henryk Runowski , Shaping incomes of agricultural farms in the European Union	205
Małgorzata Rutkowska-Podolowska , Green light for profit – environmental investments	214
Adam Sadowski , The agrarian structure changes in Polish agriculture as a result of the systemic transformations	225
Grzegorz Ślusarz, Marek Cierpiał-Wolan , Structural changes in agriculture in Podkarpacie in the decade of Poland's full membership in the European Union	237
Iwona Szczepaniak , Competition strategies used by Polish food producers on the market of the European Union	248
Elżbieta Jadwiga Szymańska , Structural changes in the pigmeat market after Polish integration with the European Union	259
Izabela Wielewska , Interest in popularization of investments in renewable energy sources in agribusiness	268
Aldona Zawojcka , The phenomenon of land-grabbing in the context of property rights	280
Dariusz Żmija , Innovative character of food industry companies in Poland..	289
Maria Zuba-Ciszewska, Jan Zuba , The influence of the structure and prices of sold dairy products on the efficiency of sales of a selected milk cooperative in different periods of time	299

Ludosław Drelichowski

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Grzegorz Oszuścik

Softeam Sp. z o.o.

NIEKTÓRE UWARUNKOWANIA ROZWOJU AGROBIZNESU W OKRESIE PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: W pracy omówiono warunki decyzyjne procesu transformacji polskiego agrobiznesu na tle przełomu wynikającego z akcesji Polski do struktur UE tworzących bardzo niekorzystny, zdaniem większości ekspertów, stan uwarunkowań jego rozwoju. Kompleksowe dane statystyczne obrotów handlu zagranicznego w zakresie sytuacji w wymianie międzynarodowej, pochodzące z 24 grup asortymentowych agrobiznesu, wskazują na występowanie stabilnego i zrównoważonego wzrostu. Równie korzystne zjawiska rozwoju wymiany międzynarodowej z czterema grupami krajów w zakresie rozwoju eksportu i importu pozwalają diagnozować także dynamiczny rozwój przetwórstwa bazującego na imporcie surowców pochodzenia zagranicznego.

Słowa kluczowe: rozwój agrobiznesu, eksport, import i saldo w handlu żywnością, zmiany strukturalne w przemyśle mięsnym i mleczarskim.

DOI: 10.15611/pn.2014.361.04

1. Wstęp

Syntetyczne opracowanie uwarunkowań rozwoju polskiego agrobiznesu po akcesji Polski do UE stanowi niezwykle skomplikowane przedsięwzięcie ze względu na ogromną złożoność problemu i możliwość wykonania tej pracy w wielu równie atrakcyjnych przekrojach tematycznych. Problem jest interesujący, tym bardziej że dzięki inicjatywie prof. dr hab. Stanisława Urbana w zakresie organizacji międzynarodowej Konferencji Naukowej Agrobiznes r. 1998-2014 udało się skoncentrować całe środowisko naukowe polskich specjalistów z dziedziny agrobiznesu i przedsiębiorców działających w branży. Pozwoliło to na wskazanie szans i zagrożeń wynikających z akcesji Polski do UE, co było szczególnie istotne ze względu na dominujące w społeczeństwie i wśród dużej części naukowców pesymistyczne przewidywania

skutków integracji dla rozwoju agrobiznesu w Polsce. Na uwagę zasługuje fakt, że w pracy Drelichowskiego (z 2001 r.) pt. „Zintegrowana logistyka i koncentracja źródłem jakościowego postępu w agrobiznesie” wskazano logistyczne uwarunkowania postępu w polskim agrobiznesie. Kolejne dwie prace dotyczyły uwarunkowań logistycznych rozwiązań *e-commerce* oraz przykładu skuteczności modernizacji technologii i organizacji produkcji w związku z wymaganiami HACCP w małym zakładzie przemysłu mięsnego. Kolejne prace tego autora [Drelichowski 2005] oraz dwie publikacje Drelichowskiego i Sikory [2006a; 2006b] poświęcono analizie źródeł przewagi konkurencyjnej polskiego agrobiznesu w rozwiązaniach logistyki przemysłu mleczarskiego i mięsnego. Ostatnia praca tych autorów z roku 2012 dotyczy analizy tendencji rozwoju agrologistyki w aspekcie wirtualizacji zarządzania oraz ekspansji technologii internetowych i rozwiązań mobilnych. Treść tej publikacji uzasadnia dokonanie syntezy uwarunkowań rozwoju polskiego agrobiznesu w aspekcie sukcesywnie doskonalonych rozwiązań procesów logistycznych. Procesy prywatyzacji wielu branż agrobiznesu dokonane są poprzez sprzedaż koncernom międzynarodowym największych m.in. zakładów mięsnych, przedsiębiorstw przemysłu tytoniowego i procesów konsolidacji spółdzielni mleczarskich, których przykładem są MLEKPOL i MLEKOWITA.

Podstawowe źródło informacji niezbędne dla podejmowania decyzji łagodzących skutki niekorzystnych dla kraju tendencji zmian w produkcji i na rynku artykułów rolnych i przetworów spożywczych świata zapewnia Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy. Seria wydawnictw zawierających analizy różnych przekrojów rynków rolnych w grupach towarowych pod wspólnym tytułem „Analizy rynkowe” pozwala także ocenić skalę zmian w procesach technologii produkcji różnych upraw, które umożliwiają szacowanie prognoz zmian na danym rynku. Szczególne znaczenie dla wykonania analiz syntetycznie charakteryzujących tendencje rozwojowe w agrobiznesie ma tom pt. „Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi. Stan i perspektywy” nr 37, zawierający informacje o najnowszych tendencjach.

2. Analiza tendencji w rozwoju agrobiznesu w Polsce jako rezultat zmian technologii wytwarzania, organizacji produkcji i logistyki

Sformułowanie zawarte w tytule pracy: „Niektóre uwarunkowania rozwoju agrobiznesu w okresie po akcesji Polski do Unii Europejskiej” oznacza rozpatrywanie najbardziej istotnych, zdaniem autorów, czynników decydujących o poziomie osiągniętej produkcji i eksportu. W artykule uwzględniono wpływ zmian czynników infrastrukturalnych, do których zaliczyć należy funkcjonujące od 1992 roku i intensywnie rozbudowywane sieci hipermarketów. Oprócz sprzedaży na rynku krajowym dokonują one również skupu poszukiwanych przez klientów na terenie UE polskich produktów żywnościowych, które sprzedają w swoich marketach. Ten wprowadzany w latach 90. kanał dystrybucji osiągnął istotny wymiar, zwłaszcza po integracji

Polski z UE. Okres rozwoju tego kanału dystrybucji pozwalał producentom rolnym i przedsiębiorstwom przetwórczym dostosować się do wymagań tego rynku – zwłaszcza w perspektywie rozwoju eksportu.

W Polsce jest liczna grupa globalnych przedsiębiorstw agrobiznesu, które wniosły nowoczesne technologie wytwarzania i organizację oraz infrastrukturę umożliwiającą ekspansję eksportu wyrobów – przez globalne sieci dystrybucji. Przykładem oddziaływania tego czynnika rozwoju mogą być czołowe zakłady mięsne, takie jak:

- Zakłady Mięsne Koło Sp. z o.o., należące do międzynarodowej korporacji Adecco S.A. – jednego ze światowych liderów przetwórstwa mięsa,
- Zakłady Mięsne Sokołów S.A., które należą do duńskiej firmy Danish Crown,
- Zakłady Mięsne „Morliny” i „Krakus”, których właścicielem jest Korporacja Smithfield Foods, największy producent mięsa i przetworów mięsnych.

Te trzy korporacje międzynarodowe realizują efektywnie wzmoczony zakres funkcji logistycznych wynikających z narastającej skali zadań eksportowych, będących efektem uznania klientów globalnych w świecie dla przetworów produkowanych przez zakłady wytwórcze w Polsce. Znaczenie tego przykładu wynika z rangi udziału produktów mięsnych w eksporcie w analizowanym okresie.

Drugi przykład niezwykle efektywnie przeprowadzonego procesu konsolidacji produkcji mleczarskiej, realizowanej w większości przez znakomicie zarządzane korporacje spółdzielcze, to MLEKPOL i MLEKOWITA, połączone z unowocześnianiem technologii produkcji i ścisłej specjalizacji dokonywanej w ich zakładach terenowych, przy wykorzystaniu środków z UE. Część dobrze zarządzanych spółdzielni posiadających ugruntowane na rynku produkty zachowała swoją niezależność i poszerza zakres rynkowej oferty tradycyjnych wyrobów mleczarskich. Wymienione polskie korporacje branży mleczarskiej stanowią ilustrację znaczenia rozwiązań globalizacyjnych w osiąganiu sukcesów eksportowych, które determinują rozwój.

Trzeci przykład stanowić może produkcja i sprzedaż w skali globalnej wyrobów tytoniowych w saldzie obrotów międzynarodowych, co osiągnięto poprzez sprzedaż polskich zakładów przemysłu tytoniowego czołowym koncernom światowym. Ich środki inwestycyjne i sieci globalnej dystrybucji umożliwiły osiągnięcie poziomu eksportu omówionego w punkcie 3 artykułu.

Niezwykle ważną rolę odegrała likwidacja wszelkich barier ilościowych funkcjonujących przed integracją z UE pomiędzy Polską a krajami UE, co w powiązaniu z rozwojem w Polsce globalnych firm logistycznych umożliwiało wysyłanie małych partii towarów do odległych odbiorców. Wpływało to stymulująco na rozwój specjalistycznych sieci łańcuchów dostaw, bazy magazynowej i przetwórczej różnych branż agrobiznesu. Niezbędne nakłady inwestycyjne na tę infrastrukturę w dużej części sfinansowano ze środków z UE.

W analizie pominięto różne aspekty uwarunkowań technologiczno-organizacyjnych produkcji artykułów rolno-spożywczych, które stanowią podstawę licznych badań dotyczących kształtowania podaży. W pracy skoncentrowano się na próbie syntetycznej oceny wybranych czynników niezwyklego sukcesu w eksporcie polskich artykułów rolno-spożywczych w skali globalnej. Postęp prezentowany w wy-

branych tabelach punktu 3 ilustruje skalę przepływów importowo-eksportowych różnych artykułów rolno-spożywczych, których dynamika wzrostu zapewnia stabilność tej gałęzi gospodarki narodowej.

3. Wybrane zestawienia wyników eksportowo-importowych i sald wybranych rynków i grup produktów żywnościowych w latach 2004-2012

W procesie zbierania danych do wstępnych zestawień tabel wynikowych przetworzono wiele ogólnie dostępnych baz danych statystycznych dotyczących rolnictwa i agrobiznesu. Najpełniejsze informacje dla lat 2004-2012 zawiera Baza Danych Handlu Zagranicznego GUS. Dane o obrotach towarowych pochodzą z deklaracji Intrastat oraz ze zgłoszeń celnych i prezentowane są na poziomie 2, 4 i 6 znaków Nomenklatury Scalonej CN. Zestawienia można pobrać w postaci pliku PDF, Excel lub Word. Dane pobrane w postaci plików Excel wymagały dalszego opracowania, umożliwiające przygotowanie do automatycznego przetwarzania ze względu na sposób formatowania arkuszy oraz brak możliwości pobrania wszystkich danych w jednym pliku.

Syntetyczny obraz dotyczący wpływu eksportu, importu i sald czołowych w skali analizowanych 9 lat, dziewięć grup asortymentowych (1-9) generujących nadwyżki oraz 5 grup (10-14) generujących najwyższe deficyty sald importowo-eksportowych zaprezentowano w tab. 1.

Tabela 1. Ranking grup rodzajowych w handlu zagranicznym według sumarycznej wartości salda eksportu i importu w latach 2004-2012 (w mln euro)

Grupa	R*	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Mięso i podroby jadalne	S	387	636	888	924	808	585	1 047	1 328	1 655	8 258
	E	625	1 010	1 276	1 465	1 861	1 656	2 139	2 567	3 022	15 620
	I	238	374	388	540	1 052	1 071	1 091	1 240	1 367	7 362
2. Produkty mleczne, jaja ptasie, miód naturalny i inne	S	502	783	776	953	998	737	871	971	1 114	7 705
	E	575	903	940	1 234	1 315	1 057	1 309	1 505	1 648	10 487
	I	73	120	165	281	318	321	437	533	534	2 782
3. Tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu	S	-10	13	122	246	435	751	767	841	993	4 158
	E	128	213	367	549	714	1 066	1 193	1 298	1 458	6 988
	I	139	201	246	303	279	315	426	457	464	2 830
4. Przetwory z mięsa, ryb, skorupiaków, mięczaków	S	184	216	285	344	422	424	508	583	748	3 713
	E	239	289	366	455	576	570	672	768	955	4 891
	I	55	74	80	112	154	146	163	185	208	1 177

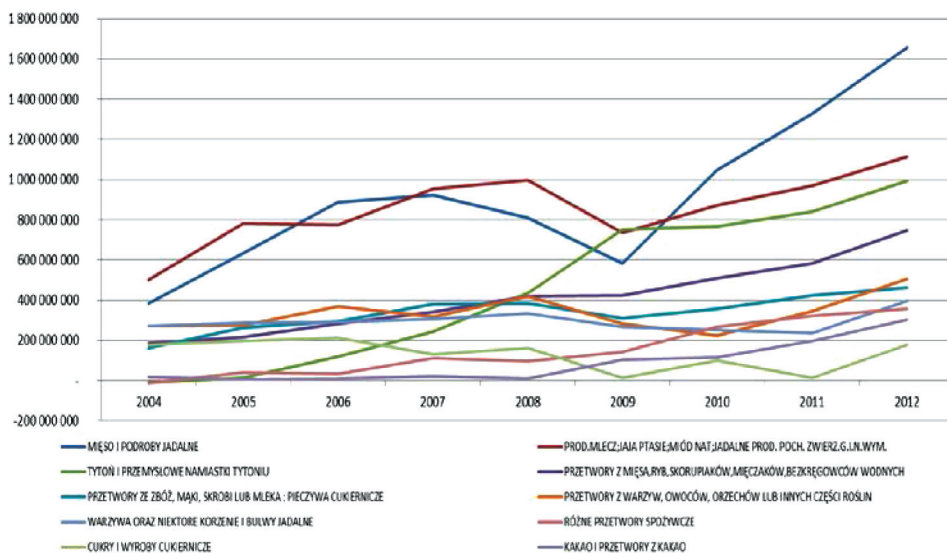
Tabela 1, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5. Przetwory ze zbóż, mąki, skrobi lub mleka oraz pieczywa cukiernicze	S	163	263	296	380	386	312	357	425	463	3 045
	E	309	451	537	680	787	688	779	898	985	6 113
	I	147	188	241	300	401	376	422	473	522	3 068
6. Przetwory z warzyw, owoców, orzechów	S	272	275	371	319	422	285	224	344	505	3 018
	E	443	547	687	733	830	658	715	874	1 041	6 528
	I	170	272	316	414	409	373	491	530	536	3 510
7. Warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy	S	271	289	290	309	335	269	251	235	396	2 645
	E	427	498	556	679	749	641	759	761	864	5 934
	I	157	209	265	370	413	372	508	526	468	3 288
8. Różne przetwory spożywcze	S	-15	43	34	111	95	144	266	322	356	1 356
	E	305	425	504	628	743	764	915	1 014	1 108	6 405
	I	319	382	470	517	648	620	649	692	752	5 049
9. Cukry i wyroby cukiernicze	S	177	196	214	133	161	15	99	16	179	1 190
	E	272	326	392	336	397	314	389	437	623	3 485
	I	96	130	178	203	235	298	290	421	443	2 295
10. Owoce i orzechy jadalne, skórki owoców cytrusowych	S	-124	-229	-251	-305	-329	-145	-243	-236	31	-1 831
	E	434	459	509	630	707	664	703	767	1 064	5 939
	I	558	688	761	935	1 036	809	946	1 003	1 033	7 769
11. Ryby i skorupiaki, mięczaki	S	-88	-149	-158	-167	-227	-227	-300	-278	-310	-1 903
	E	258	337	445	480	537	531	722	757	779	4 847
	I	346	485	603	648	765	758	1 022	1 035	1 089	6 750
12. Tłuszcz, oleje zwierzęce, roślinne	S	-218	-171	-182	-142	-270	-151	-178	-396	-418	-2 126
	E	40	100	171	247	305	257	323	372	413	2 227
	I	258	271	353	389	575	408	501	767	830	4 353
13. Pozostałości i odpady przem. spoż., pasza dla zwierząt	S	-361	-374	-372	-466	-594	-546	-614	-668	-872	-4 865
	E	126	176	208	226	284	298	398	439	532	2 687
	I	487	550	580	692	877	844	1 011	1 107	1 404	7 552
14. Pozostałe grupy	S	-1 016	-790	-851	-1 179	-1 697	-614	-859	-1 331	-895	-9 231
	E	1 220	1 579	1 798	1 978	2 082	2 470	2 676	2 955	3 570	20 329
	I	2 236	2 369	2 649	3 157	3 779	3 085	3 535	4 286	4 465	29 560

* S – saldo, I – import, E – eksport.

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych handlu zagranicznego GUS.

Uzupełnienie prezentowanych w tab. 1 danych liczbowych stanowią zaprezentowane na rys. 1 wykresy sald uzyskanych w eksporcie dziesięciu grup wyrobów w latach 2004-2012.

Rys. 1. Wykres trendów wybranych grup rodzajowych w handlu zagranicznym według sumarycznej wartości salda eksportu i importu w latach 2004-2012 (w euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych handlu zagranicznego GUS.

W analizie wysokości eksportu i salda mięsa i podrobów jadalnych w 2012 roku wystąpiło 3022 mln euro eksportu i nadwyżka salda 1655 mln euro w stosunku do odpowiednich w roku 2004 wartości 625 mln euro eksportu i 387 mln euro salda. Podkreśla to trafność wyboru rozwiązań transformacji dokonanych w przemyśle mięsnym. Analogiczne wartości danych eksportu i sald dla produktów mlecznych, jaj ptasich, miodu naturalnego i innych wyniosły 1648 mln euro eksportu i salda 1114 mln euro w roku 2012 oraz 575 mln euro eksportu i 502 mln euro salda w roku 2004, w czym kluczowy udział posiadają polskie branżowe korporacje spółdzielcze. Grupa „tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu” przyniosła w 2012 r. wpływ 1458 mln euro eksportu i 993 mln euro salda, podczas gdy w 2004 roku 128 mln euro w eksporcie i -10 mln euro salda, co doskonale ilustruje trafność dokonanej transformacji. W ramach grupy „przetwory z mięsa, ryb, skorupiaków, mięczaków” w roku 2012 wystąpił eksport w wysokości 955 mln euro oraz 748 mln euro salda, a w 2004 – 239 mln euro eksportu i 184 mln euro salda. W grupie „przetwory ze zbóż, mąki, skrobi lub mleka” oraz „pieczywa cukiernicze” w roku 2012 wystąpiło 985 mln euro w eksporcie i 463 mln euro salda, w 2004 roku odpowiednio 309 mln euro w eksporcie i saldo 163 mln euro. W grupie „przetwory z warzyw, owoców, orzechów”

w roku 2012 wystąpił eksport w wysokości 1041 mln euro i saldo 505 mln euro. Oznacza to, że poziom wartości sprzedaży i sald najważniejszych dla wypracowania nadwyżek sald w obrotach sald i eksportu wzrastał od dwu- do około czterokrotnego wzrostu. W pozostałych wymienionych grupach wystąpiły również pozytywne tendencje rozwojowe o mniejszym wpływie na saldo wymiany handlowej.

Tabela 2. Zestawienie wyników eksportowo-importowych i sald wszystkich grup towarowych w podziale na kraje Europy Środkowej i Wschodniej, kraje rozwijające się, pozostałe kraje rozwinięte oraz Unię Europejską w latach 2004-2012 (w mln euro)

Kierunek/rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Razem
Saldo										
Europa Środkowa i Wschodnia	645	807	651	680	822	831	1 088	1 053	1 286	7 862
Kraje rozwijające się	-965	-1 036	-1 157	-1 381	-1 650	-1 398	-1 530	-1 507	-1 479	-12 102
Pozostałe kraje rozwinięte	-62	-107	-191	-191	-252	-192	-401	-280	-233	-1 909
Unia Europejska	506	1 338	2 158	2 352	2 025	2 599	3 042	2 890	4 371	21 282
Razem saldo	124	1 001	1 461	1 460	946	1 840	2 199	2 157	3 945	15 133
Eksport										
Europa Środkowa i Wschodnia	794	992	861	895	1 125	1 054	1 380	1 542	1 919	10 562
Kraje rozwijające się	389	559	666	683	679	728	915	1 240	1 452	7 310
Pozostałe kraje rozwinięte	295	310	338	404	434	456	531	565	701	4 034
Unia Europejska	3 925	5 452	6 890	8 339	9 649	9 398	10 864	12 065	13 990	80 572
Razem eksport	5 402	7 313	8 756	10 321	11 886	11 636	13 690	15 411	18 062	102 478
Import										
Europa Środkowa i Wschodnia	149	186	210	214	303	223	293	489	633	2 700
Kraje rozwijające się	1 354	1 595	1 824	2 064	2 328	2 125	2 444	2 747	2 930	19 412
Pozostałe kraje rozwinięte	357	417	529	596	686	648	932	844	934	5 943
Unia Europejska	3 418	4 114	4 732	5 987	7 623	6 800	7 822	9 175	9 619	59 290
Razem import	5 278	6 312	7 295	8 861	10 941	9 795	11 491	13 255	14 116	87 345

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych handlu zagranicznego GUS.

Główne pozycje grup wyrobów importowanych wpływających na ujemne saldo bilansu artykułami spożywczymi stanowią pozostałości i odpady przemysłu spożywczego oraz pasze dla zwierząt, przy imporcie w wysokości 1404 mln euro i saldzie -872 w 2012 r. oraz imporcie w wysokości 487 mln euro i saldzie -361

mln euro w 2004 r. Jest to istotna grupa, której udział możemy rozpatrywać jako zakup niezbędnych surowców dla produkcji zwierzęcej. Drugą grupę stanowią tłuszcze, oleje zwierzęce, roślinne, przy imporcie w wysokości w 830 mln euro i saldzie -418 mln euro w 2012 r. i imporcie w wysokości 258 mln euro oraz saldzie -218 mln euro w 2004 r. Trzecią grupę stanowią ryby i skorupiaki, mięczaki, przy imporcie w wysokości w 1 089 euro i saldzie -310 mln euro w 2012 r., imporcie w wysokości 346 mln euro i saldzie -88 mln euro w 2004 r. Grupa ta stanowi o możliwości zapewnienia odpowiedniej podaży ryb dla polskiego konsumenta.

Cytowane wartości reprezentujące poziom eksportu i sald grup wyrobów agrobiznesu decydujących o saldzie nadwyżek płatniczych w rozliczeniach oraz grupy decydujące o poziomie importu i ujemnym saldzie wskazują pozytywne tendencje. Wyraża się to kilkukrotnym wzrostem obrotów we wszystkich grupach, co przesądza o różnicowanym, zrównoważonym i zdywersyfikowanym rozwoju agrobiznesu.

Zaprezentowane w tabeli 2 wyniki eksportu, importu oraz sald w latach 2004-2012, z czterema wyodrębnionymi grupami krajów, wskazują, że wzrost eksportu z Europą Środkową i Wschodnią wyniósł 241%, importu 425%, a dodatniego salda 199%. W grupie krajów rozwijających się eksport wzrósł o 373%, import o 216%, a ujemne saldo wzrosło o 153%. W grupie pozostałych krajów rozwiniętych eksport wzrósł o 238%, import o 262%, ujemne saldo wzrosło zaś o 376%. W grupie krajów Unii Europejskiej eksport wzrósł o 356%, import o 281%, a dodatnie saldo w eksporcie o 733%, co w pewnym zakresie powodowane było także powiększaniem się liczby członków Wspólnoty. Syntetycznie podsumowane wyniki rozwoju eksportu, importu i tendencji sald wykazują również w tym ujęciu stabilność tendencji niezależnie od zróżnicowania skali wzrostu występującego w odniesieniu do różnych grup krajów.

4. Zakończenie

Zaprezentowane w artykule syntetyczne wyniki rozwoju agrobiznesu, wyrażane rezultatami handlu zagranicznego w Polsce osiągniętego po integracji z Unią Europejską, wskazują na umocnienie się tendencji globalizacyjnych. Potwierdza to najwyższy w skali świata poziom eksportu, produkcji jabłek i ich przetworów w 2013 roku oraz przetworów mięsnych, stabilizujący tendencje rozwojowe, niezależnie od branżowych wahań powodowanych zmiennością plonów.

Łączna wartość eksportu w analizowanych 9 latach rozwoju agrobiznesu wyniosła 102 478 mln euro, a w roku 2012 – 18 062 mln euro, co stanowi 17,62%. Analogiczne wartości importu w roku 2012 wyniosły 87 345 mln euro, a w roku 2012 – 14 116 mln euro, co stanowi 16,16%. Wartość salda w okresie 2004-2012 wyniosła 15 133 mln euro, a w roku 2012 – 3945 mln euro, co stanowi 26,07%. Powyższe obliczenia wskazują na wyraźną progresję wzrostu eksportu i importu w analizowanym okresie. Dodatkowo saldo wymiany handlowej ponad 26% wartości sumy wyników z ostatnich 9 lat to znakomity rezultat. Omawiane wyniki syntetycznych parametrów

rozwoju agrobiznesu po akcesji Polski do Unii Europejskiej, oceniane wskaźnikami wymiany międzynarodowej z okresu 2004-2012, wskazują na niezwykle stabilny i kompleksowy rozwój. Główne czynniki stabilności rozwoju wymiany handlowej z zagranicą stanowi udział korporacji międzynarodowych w rozwoju technologii, organizacji i udostępnieniu globalnych kanałów dystrybucji. O skutecznej realizacji kilkukrotnego wzrostu zadań logistycznych zdecydował rozwój globalnych firm logistycznych w Polsce oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej. Na uwagę zasługuje rosnący potencjał polskich globalnych korporacji agrobiznesu.

Literatura

- Drelichowski L., 2002, *Rozwój e-commerce w aspekcie ograniczeń logistyki i uwarunkowań globalizacyjnych agrobiznesu*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 941, t. 1, s. 189-186.
- Drelichowski L., 2005, *Źródła przewagi konkurencyjnej polskiego agrobiznesu na rynkach Unii Europejskiej*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1070, t. 1, s. 160-165.
- Drelichowski L., Sikora M., 2006a, *Diagnostyczna użyteczność wizualizacji złożoności logistyki na przykładzie przedsiębiorstwa przemysłu mięsnego*, Badania Operacyjne i Systemowe BOS2006 EXIT, Warszawa, s. 169-176.
- Drelichowski L., Sikora M., 2006b, *Rozwiązania logistyczne w przedsiębiorstwach przetwórstwa mleka jako jedno ze źródeł przewagi konkurencyjnej*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1118, t. 1, s. 187-193.
- Drelichowski L., Sikora M., 2012, *Tendencje rozwoju agrologistyki w aspekcie wirtualizacji zarządzania oraz ekspansji technologii internetowych i rozwiązań mobilnych*, „Logistyka”, nr 4.
- Firlej K., 2003, *Przygotowanie konkurencyjności jednostek organizacyjnych funkcjonujących w polskim agrobiznesie do warunków Unii Europejskiej*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 983, s.188-194.
- GUS, Baza Danych Handlu Zagranicznego, <http://hinex.stat.gov.pl/hinex/asp/index.aspx> (7.03.2014).
- Gutowska K., Sajdakowska M., 2003, *Kryteria konkurencyjności żywności krajowej i zagranicznej w opinii polskich konsumentów*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 983, s. 269-276.
- Guralczyk M., Kułyk P., 2004, *Potencjał konkurencyjny przemysłu mleczarskiego w procesie integracji z Unią Europejską*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1015, s. 214-219.
- Saremak-Bulge J. (red.), 2013, *Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi. Stan i perspektywy*, nr 37.

SOME CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF AGRIBUSINESS IN THE PERIOD AFTER THE POLISH ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Summary: The paper discusses the determinants of the decision-making process of the transformation of Polish agribusiness against the breakthrough resulting from the Polish accession to the EU structure forming a very unfavorable in view of most experts state of conditions for

its development. Comprehensive statistics of foreign trade turnover in the range of situations in international trade from the 24 product groups of agribusiness, indicate the existence of stable and sustainable growth. Equally beneficial phenomena of the development of international trade with the four groups of countries in the development of exports and imports allow to diagnose the dynamic development of processing based on the import of raw materials of foreign origin.

Keywords: development of agribusiness, export, import and balance in food trade, structural changes in the meat and dairy industry.